

SELETUSKIRI

Sotsiaalministri määruse „Tervisekaitse nõuded lapsehoiuteenusele“ eelnõu juurde

I Sissejuhatus

Sotsiaalministri määrus „Tervisekaitse nõuded lapsehoiuteenusele“ kehtestatakse "Rahvatervise seaduse" § 8 lõike 2 punkti 8¹ alusel ja kooskõlas „Sotsiaalhoolekande seaduse“ § 12⁸ lõikega 3.

1. jaanuaril 2007.a jõustus sotsiaalhoolekande seaduse muudatus, millega kehtestati ühe uue sotsiaalteenusena lapsehoiuteenus ning selle nõuded selle osutamisele. Muuhulgas on sätestatud nõue, et kui lapsehoiuteenust osutatakse väljaspool lapse eluruumi, peavad lapsehoiuteenuse osutamise ruumid ning teenuse osutamine vastama tervisekaitse nõuetele. Käesoleva eelnõuga kehtestataksegi lapsehoidja kodus ja muudes ruumides lapsehoiuteenusele laste turvalisust tagavad ning arenguks vajalikud miinimumnõuded.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Sotsiaalministeeriumi rahvatervise osakonna peaspetsialist Tiina Paldra (626 9154, tiina.paldra@sm.ee) koostöös hoolekande osakonna peaspetsialisti Margit Kürsaga (626 9218; margit.kursa@sm.ee), Tervisekaitseinspeksiooni peaspetsialisti Niina Sossulinaga, Rahvastikuministri büroo nõuniku Erika Vahtmäega ning esindajatega Eesti Lapsehoidjate Liidust – Külli Urb ja Anu Pikk, arvestades Tervisekaitseinspeksiooni nõuniku Heino Lutsoja ja juhtiv inspektor Antonina Järviste ja Aino Kerde ja Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõuniku Tarmo Kurvese (626 9224, tarmo.kurves@sm.ee) märkusi. Eelnõu juriidilise ekspertiisi tegi õigusosakonna õigusnõunik Kristi Nikolajeva (tel 626 9333; kristi.nikolajeva@sm.ee).

II Määruse eesmärk

Käesoleval ajal on Eestis kujunenud olukord, kus lapsevanematele pakutakse erinevaid lapsehoidmise võimalusi: päevahoidu ja ööpäevaringset hooldust, lühiajalist ja ajutist laste hoiule võtmist mängutoas või perekeskustes, mängimist või viibimist tasu eest või tasuta kaubanduskeskuse mängunurgas, hoidu pärast kooli ning samuti hilisõhtust ja ööhoidu. Mängunurkades ja mängutubades peetakse teenusel viibiva lapse ohutuse eest vastutavaks lapsevanemat, arvestamata, et teenuse osutaja vastutust reguleerib muuhulgas juba täna toote ja teenuse ohutuse seadus. Toote ja teenuse ohutuse seaduse kohaselt peab teenuse osutaja tagama teenuse ohutuse, mida seaduse § 7 lg 3¹ kohaselt hinnatakse Eesti või ülevõetud rahvusvaheliste standardite, hea tava reeglite või tarbijate põhjendatud ootuste alusel.

Sotsiaalhoolekande seaduse § 12¹ lõike 1 kohaselt on lapsehoiuteenus lapse seadusliku esindaja või perekonnas hooldaja toimetulekut või töötamist toetav teenus, mille osutamise vältel tagab lapsehoiuteenuse osutaja lapse hooldamise, arendamise ja turvalisuse. Lapsehoiuteenus on üks mitmest lapse hoidmise ja järelevalve korraldamise võimalustest. Sotsiaalhoolekande seaduses on kehtestatud nõuded riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastatavale lapsehoiuteenusele (kui sotsiaalteenusele), teenuse osutajale ning lapsehoidjale. Muuhulgas on sätestatud nõue, et riigi- või kohaliku omavalitsuse eelarvest rahastatavat lapsehoiuteenust võib osutada vaid tegevusloaga lapsehoiuteenuse osutaja. Sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud lapsehoiuteenuse regulatsioon ei laiene eraisikute vahelistele suhetele (va kui teenust osutab tegevusluba omav teenuse osutaja) ning konkreetsed lepingu tingimused ning nõuded lepatakse kokku pooltevahelise lepinguga. Tegevusloa saamiseks peab teenuse osutajal olema Tervisekaitseinspeksiooni välja antud tõend selle kohta, et teenuse osutamise koht vastab rahvatervise seaduse alusel kehtestatud tervisekaitse nõuetele.

Eelnõu eesmärk on kehtestada laste kaitseks lapsehoiuteenuse tervisekaitse nõuded, et ennetada ja vähendada elukeskkonnaga seonduvaid tervisehäireid, vigastusi, mürgistusi. Lastega juhtuvad

vigastused on probleemiks kogu maailmas, kuid eriti oluline on see meil, sest Eesti on lastega juhtunud vigastuste ja mürgistuste osas Euroopa riikide tipus. Lapsi mõjutavad elukeskkonna riskid nagu kvaliteedinõuetele mittevastav joogivesi, saastunud ruumiõhk, halvad elutingimused, mürgised kemikaalid, puudused toiduhügieenis ning jäätme- ja fekaalidekäitluses, ebatavalised mänguasjad ja mänguväljakud. Laps ei oska kogemuste puudumise tõttu ette näha riske elukeskkonnas ja sattub ohtlikesse olukordadesse. Mikrobioloogiline ja keemiline õhureostus on peamine keskkonnaga seotud oht laste tervisele eriti suurtes kollektiivides ning üks riskifaktor nii akuutsete kui ka krooniliste ülemiste hingamisteede nakkushaiguste, kuid ka teiste haiguste tekkeks. Siseruumide saastunud õhk on nii linna- kui maapiirkondades peamine hingamisteede nakkushaigustesse haigestumise põhjus. Lapse immuunsüsteem on nõrgem ja laps oma käitumisviisi ja hügieeninõuete mittejärgimise tõttu haigusele vastuvõtlikum.

Koolieelsed lasteasutused on projekteeritud, ehitatud, sisustatud ja ettenähtud erinevas eas lastele, arvestades rahvatervise seaduse § 12 lg 3 kohaselt kooskõlastatud projekti ja sotsiaalministri 25. oktoobri 1999. a määruse nr 64 "Koolieelse lasteasutuse tervisekaitse-, tervise edendamise, päevakava koostamise ja toitlustamise nõuete kinnitamine" nõudeid. Lapsehoiuteenust osutatakse lapsehoidja kodus, lapse kodus ning muudes ruumides, mis ei ole ehitatud, sisustatud ega kohandatud lapse aktiivust ning tegutsemist arvestavalt ning siis on risk lapsel vigastuste tekkimiseks oluliselt suurem kui lapse oma kodus ning spetsiaalselt ehitatud ja sisustatud lasteasutuses. Lapsehoiul on aga laste arv väiksem ja see tagab lapsele paremad kohanemisoskused ning vähendab lapsel suurest grupist tingitud stressi, mis lasteaias on haigestumise üheks põhjuseks. Väikses grupis väheneb ka nakkavate haiguste levimise oht.

III Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb 10 paragrahvist.

Eelnõu paragrahvi 1 kohaselt kehtestatakse tervisekaitse- ja tervisehoiuteenused väljaspool lapsehoiuteenustel viibiva lapse eluruumi osutatavale lapsehoiuteenusele ja lapsehoiuteenuse osutamise ruumidele. Nõuded ei kehti lapse kodule. Vastav põhimõtte tuleb SHKS § 12⁸ lõikest 3. Tervisekaitse- ja tervisehoiuteenuste kehtestamine vaid väljaspool lapse eluruumi osutatavale teenusele on põhjendatud sellega, et teenuse osutamisel lapse kodus on tegemist lapsele tuttava elukeskkonnaga. Lapse kodus lapsehoiuteenuse osutamist peavad vajalikuks just erivajadustega (puuetega) laste vanemad. Samuti ei laiene määruse nõuded lapse hoidmise teenusele, mida osutatakse eraõiguslikes suhetes. Teenuse ohutus tuleb ka siiski eraõiguslike suhete puhul tagada teenuse osutaja poolt, lähtuvalt toote ja teenuse ohutuse seadusest.

Paragrahvis 2 on esitatud üldnõuded. **Lõike 1** kohaselt võib lapsehoiuteenust osutada lapsehoiuteenuse ruumides (ruumis), mis vastavad (vastab) ehitusseaduse § 3 ehitisele esitatavatele nõuetele ning käesoleva määruse tervisekaitse- ja tervisehoiuteenuste nõuetele.

Lõike 2 kohaselt peavad lapsehoiuteenuse osutajal olema sobivad ruumid, kus on võimalikult väike risk lastel vigastuste, haiguste ja muude tervisehäirete tekkeks. Sobiv tähendab, et arvestatakse ruumide ohutust, turvalisust ja teenusel viibivate laste vajadusi – vanust ja arvu, ealist erinevust, teenusel viibimise aega, magamiskohtade vajadust jt vajadusi ning võimalikke ohutegurid. Kui hoitakse erinevas eas lapsi, siis on risk väikelastele ka mänguasjadest, mis on mõeldud suurematele lastele.

Lapsehoiu ruumide nõuetekohasust ja riski hindab teenuse osutaja vastavalt eelnõu §-le 5. Ka viimase 10 aasta jooksul ehitatud eluruumides on vähe arvestatud ohutusnõuetega. Eluruumi ühendavad trepid on ohtlikud väikelastele ja eelkooliealistele lastele, sest puuduvad ohutud trepipiirded, käsipuud ei ole lapsele sobivas kõrguses ja käsipuud lõppevad poolel trepil. Trepipiirete vahed on liiga suured ning laps võib nende vahelt alla kukkudes saada eluohtlikke

vigastusi. Töökeskkonnas nõutakse kolme astmega trepile käsipuud, kuid treppide ohtlikkusele ja pörandate libedusele ei pöörata tähelepanu ka kaasajal ehitatud uutes elumajades, kus on pöhirõhk avarusel. Kõrged uksepiidad on sageli vigastuste põhjuseks väikelastel ja takistuseks liikumispuuetega lastele. Lastele on ohtlikud ka laste silmade kõrgusel asuvad teravate nurkadega lauad, ohtlikult ripuvad kardina- ja ruloonöörid, klaasused ja peegelpinnad. Ehitus- ja viimistlusmaterjalidest, kütteseadmetest, puudulikust õhuvahetusest ning puhastusainest ruumide õhku sattunud saasteained, eriti aga ehitusalusest pinnasest õhku sattuv radioaktiivne gaas radoon on ohtlikud lastele. Keskkonnaallergeenid põhjustavad sageli just 4-5 aastastel lastel allergiliste haiguste puhanguid (allergiline nohu, dermatiit, astma). Lapsed on tundlikud värvis, õhus ja ka tolmus leiduva plii (Pb) ja elavhõbeda (Hg) neurotoksilistele mõjudele, eriti Hg, mis võib vähendada intelligentsuskvooti (IQ) ja põhjustada õpiraskusi.

Lõike 3 kohaselt peab ruumides olema piisav õhuvahetus, loomulik ja kunstlik valgustus, „Veeseaduse” ja selle alusel kehtestatud nõuetele vastav joogivesi ja kanalisatsioon ning võimalused tualeti kasutamiseks, pesemiseks ja telefoni kasutamiseks.

Eluruumide tehnovarustuse tase on meil väga erinev. Eesti eluaseme valdkonna arengukava 2007-2013 eelnõu andmetel puudub üle 25 % (Euroopa Liidus 1%) eluruumidest vesikäimla, sooja veega varustus ja pesemisvõimalused. Mugavuste puudus on probleemiks 9 % leibkondadest, eriti 3 ja enama lapsega peredes. Kuid kõikide laste võrdseks kohtlemiseks tuleb lapsehoiuruumides tagada elementaarsed nõuded, nagu varustus nõuetekohase joogiveega. Teenuse osutajal on vajalik ka telefon lapse haigestumisel (nakkuse leviku vältimiseks) edastada teade lapsevanemale või kutsuda välja kiirabi. Eelöeldut ning toote ja teenuse ohutuse seadust arvestades võib ohutu ja kõikidele lastele võrdväärse lapsehoiuteenuse tagamine osutada probleemiks maapiirkonnas, sest puuduvad sobivad ruumid ja nõuetekohane joogivesi.

Lõike 4 kohaselt ei tohi lapsehoiu ruumid asuda keldrikorrusel ega soklikorrusel (poolkeldrikorrusel) radioaktiivse gaasi radooni, ruumide niiskuse ja laste arengut takistava piiratud vaatevälja tõttu.

Lõikes 5 esitatakse nõue tagada lapse hooldamine, arendamine, turvalisus ning teenuse ohutus. Toote ja teenuse ohutuse seadus annab järelevalveametnikule õiguse hinnata teenuse ohutust õigusaktide, standardite (nii rahvusvaheliste kui kohalike), heade tavade ja uusimate teadussaavutuste alusel. Sotsiaalhooleande seaduse kohaselt peab lapsehoiuteenuse osutajal olema tegevusloa taotlemiseks Tervisekaitseinspeksiooni väljastatud tõend ruumide kehtivatele tervisekaitsealustele vastavuse kohta, välja arvatud juhul kui lapsehoiuteenust osutatakse teenusel viibiva lapse eluruumis. Rahvatervise seaduse § 12 lg 3 kohaselt tuleb lapsehoiuteenuse osutamise ruumide projekt samuti kooskõlastada Tervisekaitseinspeksiooniga.

Paragrahv 3 lõikes 1 on esitatud nõuded lapsehoiuteenuse osutamise alale õues (edaspidi õue mänguala). Lapsehoiuteenuse osutaja tagab lapsele ealiseks tegevusteks võimalusi pakkuva ja võimalikult ohutu mänguala, arvestades keskkonna ohutegureid. Mänguala haljastuses ei tohi olla mürgiste lehtede, õite või viljadega taimi, mis on lapsele ohtlikud ja millele on lastel juurdepääs. Soovitav on valida mänguala, mis on piiratud aiaga või haljastusega. Mürgiste marjade ja lehtedega taimed on erilise ohu allikas, sest lapsel on soov kõike ise käega katsuda, suhu panna ja hambaga proovida, pööramata seejuures tähelepanu keeldudele. Seetõttu ei saa loota üksnes järelevalvele ja hoiatusele, vaid hoolikad vanemad ja lapsehoiuteenuse osutajad muudavad keskkonna ohutuks, et vältida ohtlikke olukordi. Mürgiste taimede kohta on info teatmekirjanduses (Taskuteatmik AO 2004, Eesti Entsüklopeedia). Näiteks: näsiniine marjad on ülimürgised; paakspuumarjad sisaldavad mürgist sinihapet; koralltomati viljade (tillukesed tomatid 2 cm Ø) ja lehtede söömine tekitab tugeva mürgistuse; jõulutäht ehk kaunis piimalill on ülimürgine, põhjustab nahapõletikku ja silma sattununa pimedaks jäämist, söömine aga surma jne.

Mänguala atraksioonid (*mängumajad, ronimisvahendid, kiiged, karusellid, liurajad, batuudid jt*) peavad olema lastele sobivad – eakohased, vajalike piiretega, teravate väljaulatuvate osadeta, võimalikult sileda pinnaga ja ohutud. Kiikede ja liuradade alused peavad olema kukkumislööki

vähendava turvakattega (liiv, turvamatid jms) ning ohtlike osadeta (klaasikillud, traadijupid). Liiv liivakastis ega liurenni all ei tohi saastunud. EL riikides kasutakse kattega liivakaste, milles liiv on eelnevalt pestud ning termiliselt töödeldud mikroobide ja parasiitide hävitamiseks. Raamatus „Loov laps“ (dr D. Heinonen, 2003) on antud soovitusi, kuidas valmistada lihtne liivakast (plastkaust, tellistest, laudadest) ja kaitsta mänguliiva kasside eest.

Mängualaks ei sobi mürarikka ja ohtliku ettevõtte, suure liiklustihedusega või tolma maantee või muu lapse elu ja tervist ohustav saasteallikas välisõhu kaitse seaduse tähenduses. Allergilised haiguste puhangud (allergiline nohu, dermatiit, astma) on lastel sageli 4-5-aastaselt ja põhjustatud just keskkonnallergeenidest (kemikaalid, autode heitgaasid, peened tolmuosakesed PM_{2,5} ja PM₁₀, lämmastikoksiidid, süsinikmonoksiid, õietolm, loomakarvad, hallitusseente eosed jt).

Lõikes 2 on esitatud nõue lastele eluohtlikuks osutuvatele looduslikele veekogudele, kraavidele, tiikidele ja basseinide lastele juhusliku juurdepääsu tõkestamise ja pideva tõhusa järelevalve vajadusele (arvestades Inglise lapsehoiuteenuse standardis ohutuse nõudeid). Kõik laste tegevused veega peavad olema turvalised ja vahetult jälgitud. Isegi hetkeline tähelepanematus ka madalas vees võib osutada lapsele eluohtlikuks, sest lastel puudub ohutunne ja kogemused.

Paragrahvis 4 on esitatud nõuded lastehoiu ruumidele ja ruumide sisustusele, mis peab olema ohutu, turvaline ja sobiv teenusel viibivatele laste jaoks. Ruumides peab olema lastel piisavalt mängimise, liikumise, riietumise, hügieenivajaduste rahuldamise ja vajadusel ka magamise ruumi. Eluruumidele on kehtestatud nõuded elamuseaduse alusel ja neid antud määruses ei korrata.

Lõikes 2 on määratletud lapsehoiuruumi kõrgus (2,3 m) ja üksikruumi põrandapindala 8 m² ning vajalik õhu ruumala (5 m³) ühe isiku kohta.

Lõikes 3 on täpsustatud lapsehoiuruumide pindala: mänguruumis vähemalt 2,5 m² vaba (*mööbliga katmata*) põrandapinda, eraldi magamisruumis vähemalt 2 m² ja eraldi magamisruumi puudumisel iga ruumis viibiva isiku kohta vähemalt 4 m² vaba põrandapinda.

Inglise standardis <http://www.childcarelink.gov.uk/pdf/ofsted/Module2.pdf> on pindalade normatiivide kehtestamisel arvestatud lapse vanust ja peetud vajalikuks alla 2-aastaste väikelastele suuremat pindala 3,5 m², kuid koolieelikutele 2 m². Ruumi pindala on oluline, sest sellega on seotud siseõhu kvaliteeditase, sh puhtus, õhu keemiline koostis ning mikrobioloogilised näitajad. Kui õhu ruumala lapse kohta väheneb ja seda ei kompenseeri ventilatsioon, siis kasvab piisknakkustesse haigestumise sagedus. Ruumide liigne tihendamine suurendab niiskust ja teeb võimalikuks mitmesuguste tervist ohustavate saasteainete kuhjumise ruumis.

Lõikes 4 on väikelaste vigastuste ennetamiseks tähelepanu juhitud treppide ohtlikkusele ja vajadusele hinnata täiendavate tehniliste lahenduste vajalikkust, kas trepile pääsu tõkestava turvapiirdega. Tänapäeva uutes elumajades on projekteeritud trepid (piirete vahed, ühepoolsed ja poolel trepil lõppevad käsipuud, käsipuu asemel tross jm), mis on eelkooliealiste laste, väikelaste (1-3-aastane laps) ja imikute (1 kuu kuni 1-aastane laps) jaoks ohtlikud. Seetõttu tuleb treppide ohutusele eraldi tähelepanu pöörata ka lapsehoiuruumidega piirnevates ruumides ja aladel.

Lõikes 5 on säte, mis kohustab klaasuksi, põrandani ulatuvad klaasist aknaid, vaheseinu ning suuri peegelpindu tegema lapsele nähtavaks või varustama need kaitsega. Lapsel puuduvad kogemused ja võime asju ning nähtut ära tunda, ohte ette näha ja hinnata võrdsele täiskasvanuga.

Lõike 6 kohaselt soovitatakse lapsehoiuruumide ukсед teha lävepakkudeta või madalate lävepakkudega, see on eriti vajalik liikumispuuetega lastele ja väikelastele. Täiskasvanu hindab nägemishaistigu alusel takistusi ja pinna ebatasasust ning korrigeerib kõnnakut. Väikelapse käimisoskus areneb pideva harjutamisega ja põhilised käimisliigutused omandatakse lapse arenedes 3ndaks eluaastaks, kuid kõnnak kujuneb automaatselt alles seitsmendaks eluaastaks.

Lõike 7 kohaselt tuleb lastele kättesaadavas kõrguses asuvad elektripistikupesad katta lapsekindlate kaitsetega, et vältida väikelaste sattumist ohtlikesse olukordadesse.

Lõikes 8 on nõuded ruumile laste vigastuste ja mürgistuste ennetamiseks: aknast välja kukkumise, juhusliku väljapääsu tõkestamise tuuletõmbuse vältimise kohta, puhastusvahendite ja kemikaalide hoidmise, põrandate libeduse ja põrandapinna temperatuuri kohta. Mänguruumi põranda temperatuur peab olema vähemalt 20 °C, kuid soovitatavalt mitte üle 26 °C, et vältida lapse ülekuumenemist. Põranda ja ruumitemperatuuri vahe ei tohiks olla üle 3 °C.

Lõikes 9 on nõue, välistada laste väljapääs lapsehoiuruumidest lapsehoidja teadmata. Sellele on tähelepanu juhitud ka Inglise lapsehoiustandardis. Isegi 2-aastane laps suudab iseseisvalt ukselinki avada.

Paragrahvis 5 on nõue teenuse osutajale teha ise riskihindamist laste haigestumise ja vigastuste ennetamiseks. Lapsehoiu teenuse osutaja viib läbi laste haigestumise ja vigastuste ennetamiseks lapsehoiu ruumide ja mänguala ohutuse hindamiseks riskihindamise, dokumenteerib riskihindamise tulemused ning esitab järelevalveametniku nõudel. Teenuse osutaja määratleb ohutegurid ning teeb valikud, kas rakendada tehnilisi lahendusi ohutuse tagamiseks või tagada turvalisus järelevalvega. Kodudes onapid ja sahtlid ning sahtlites olevad esemed (noad, käärid, nõelad-nööbid, paelad, lõhnaained, puhastusained jms), mis on lastele ohtlikud. Väikelapsed vajavad pidevat järelevalvet juhul kui ruum ei ole spetsiaalselt sisustatud. Riskianalüüs aitab lapsehoiuteenuse osutajal olemasolevaid ohte kindlaks teha ja hinnata riske ning seeläbi tagada turvalisuse ning ohutu teenuse osutamise.

Paragrahvis 6 on esitatud nõue lapsehoiu ruumide sisekliimale. Lapsehoiu ruumides (v.a abiruumid) peab siseõhu koostis, õhu puhtus, kahjulike gaaside (sh radoon) ja tolmu sisaldus ning õhuvahetus vastama vähemalt EVS 839:2003 „Sisekliima“ standardis B klassi ruumidele esitatud nõuetele. Mürataseme kohta nõuded on kehtestatud teiste õigusaktidega ja neid ei korrata. Ruumide optimaalne õhuniiskus on vahemikus 40% kuni 60% ja temperatuur vähemalt 20 °C.

Paragrahvis 7 on esitatud nõuded lapsehoiuruumi valgustusele. Lastehoiuruumide kunstlik valgustus peab tagama kõikides ruumides piisava ühtlase ja hajutatud valguse. Kunstliku (tehis)valgustuse valgusallikate keskmine valgustustihedus (valgustus) laste mänguruumis peab olema vähemalt 300 luksit, tualettruumis 200 luksit, treppidel 150 luksit ja magamisruumis 100 luksit.

Paragrahvis 8 on reguleeritud ruumide ja sisustuse korrashoiu küsimusi ning hügieeninõudeid.

Lõikes 1 on esitatud nõue ruumide ja sisustuse puhtusele. Puhastamisel kasutatakse kemikaaliseaduse nõuetele vastavaid aineid vastavalt kasutusjuhendile. Ruumide puhastamisel ja pindade töötlemisel kasutada aineid, mis ei põhjusta lapsele mürgistust ega muid tervisekahjustusi. Keemikaalid (värvide, puhastusvahendite jt) võivad tekitada neid sisse hingates, alla neelates või naha kaudu imendudes erinevaid tervisekahjustusi. Keemilised ained võivad olla kantserogeensed, mutageenseid (geneetilisi muutusi tekitavad) jne.

Lõikes 2 kohaselt peab kindlustama, et lapsehoiu ruumides ei oleks kahjurputukaid ega närilisi, et vältida nakkushaiguste levikut.

Lõikes 3 esitatud nõue, mille kohaselt ei tohi teenuse osutamise ruumides ega õues lapsehoiuteenuse osutamise ajal suitsetada, tarvitada alkohoolseid jooke ega tarvitada narkootilisi aineid. Tubakasuits põhjustab hingamisteede ülitundlikkust ja võib suurendada haigestumise riski eriti kopsuhaigustesse ja astmasse. Suitsetada ei tohi teenuse osutamise ruumis ka väljaspool teenuse osutamise aega, sest suitsuhais ja kahjulikud ained jäävad siseõhku. Suitsetajad ei sobi ka lapsehoidjaks, sest riietele jääb toksiline nikotiin jt kantserogeensed ained.

Lõikes 4 on nõue lapsehoiu ruumi korrapärasele tuulutamisele, kui ruumis puudub konditsioneer. Ruumide tuulutamisel laste ruumis viibimise ajal ei tohi tuulutuspilu kaudu tekitada tuuletõmmet ega tuule puhumist otse lapsele.

Lõike 5 kohaselt ei ole lubatud lapsehoiu ruumides hoida lemmikloomi ja -linde, kuid lapsehoidja võib üksnes lapsevanema nõusolekul lubada lapsel kokku puutuda ainult nõuetekohaselt vaksineeritud tervete lemmikloomade, koduloomade ja kodulindudega. Igal aastal pöörduv statistika andmete kohaselt ravisutusse loomahammustustega 3000–4000 inimest. Lapse tervise entsüklopeedia kohaselt tuleb hoiduda lapsed kokkupuutest võõraste koduloomade ja ka lemmikloomadega, sest lemmikloomad (koerad, kassid) ja koduloomad võivad käituda ebatavaliselt ja tekitada erineva raskusega vigastusi lastele. Lastel esineb sageli ka loomakarvadest põhjustatud allergiat.

Lõike 6 kohaselt võimaldab lapsehoiuteenuse osutaja lapsele magamiskoha vastavalt sotsiaalhoolekande seaduse § 12⁸ lg 4 punktis 2 sätestatule. Magamiseks peab igal lapsel olema oma voodipesu. Lapse voodi põhi peab olema kõva. Väikelapse voodi pikkus peab olema vähemalt 120 cm, laius 60 cm ja lasteaiaaegisel lapsel vastavalt 140 cm ning 60 cm. Voodipõhja kõrgus põrandast peab olema vähemalt 20 cm.

Lõike 7 kohaselt peavad lapsel olema olenevalt teenuse kestusest (päevahoid, lühiajaline vm) vajalikud isiklikud hügieenivahendid (käterätt) ning võimalus hügieeniliselt pesta käsi voolava sooja vee ja seebiga (soovitavalt vedela seebiga). Kausis käte pesemine ei ole hügieeniline. Käte- ja hambapesuks kasutatav vesi peab olema ohutu ja vastama veeseaduse alusel joogiveele (vastab EL direktiivi mõistele olmevesi) kehtestatud nõuetele või olema keedetud. Käsi võib pesta ka kannust või anumast valatava keedetud ja lapsele sobiva temperatuurini jahutatud veega.

Lõikes 8 on tähelepanu osutatud nakkushaiguste leviku ennetamiseks hügieeniharjumuste kujundamisele: lapse käte pesemisele, et ennetada nn „mustade käte haigusi“ ehk soolenakkusi. Laste käed määrduvad ja saastuvad mikroorganismidega kiiresti, sest lapsed omandavad kogemusi kompimise ja proovimise teel. Lapsehoidja korraldab laste kätepesu alati enne sööki, pärast kloseti kasutamist, pärast õuest tulekut ning iga kord kui käed määrduvad.

Lõikes 9 on nõue, et olenevalt lapsehoiuteenusel viibimise ajast tuleb toitlustada lapsi. Lapsehoiuteenuse osutaja võib tellida toitlustamisteenuse teiselt ettevõtjalt, kuid ka ise osutada kaasnevat toitlustamisteenust vajaliku pädevuse korral. Toitlustamisteenus on toiduseaduse nõuetele vastava täiendav teenus, millele ei esitata nõudeid käesolevas eelnõus. Lapse toit peab olema ohutu, eakohane, rahuldama lapse füsioloogilisi vajadusi, järgides tervisliku toitumise soovitusi ja hügieeninõudeid. Toit peab olema ohutu mitte ainult vahetu tarbimise järel, vaid ka kaugtagajärgede poolest. Näiteks toidus esinevad hallitusseenmürgid (aflatoksiinid) võivad olla mutageenid (organismi pärilikke omadusi ja tunnuseid muutvad ained) ja kantserogeenid (vähktõbe tekitavad ained). Pliiga saastunud toit ja keskkond võib põhjustada laste kognitiivse arengu ja vaimsete võimete nõrgenemist ning täiskasvanueas südame-veresoonkonna haiguste sagenemist. Kaadmium võib inimkehas kuhjuda ja põhjustada neerude vääraltitlust, skeleti kahjustumist ja paljunemisvõime nõrgenemist. Kalades esinev dioksiin nõrgendab immuunsüsteemi, tingib kaasasündinud arenguhäireid, tekitab inimesel vähki ja võib mõjutada ka hormoonide retseptorite arvu. Viimaste aastate Minnesota ülikooli uuringutest on selgunud, et D-vitamiini puudusega on seotud ka pahaloomulised kasvaja, südamehaigused ja 1. tüüpi diabeet.

Lõike 10 kohaselt peab lapsele olema kättesaadav veeseaduse alusel joogiveele kehtestatud kvaliteedinõuetele vastav joogivesi, sest Maailma Terviseorganisatsiooni hinnangul on joogivee kvaliteet kõige suurema tervisemõjuga ja seda tuleb arvestada laste varustamisel nõuetekohase joogiveega. Laste tervise entsüklopeedia (2006. lk 75) kohaselt tuleb lastele pakkuda vett ja mitte oodata kuni tekib janutunne, sest veel on ülesanne osaleda keemilistes reaktsioonides, mis võimaldavad kehal funktsioneerida. Kui laps ei saa küllaldaselt juua, siis tekib dehüdratsioon (veetustumine) ja elutähtsad protsessid aeglustuvad.

Lõike 11 kohaselt peab lapsel olema võimalus kasutada hügieeniliselt ja ohutult tualetti. Päevahoiul peaks igal väikelapsel olema võimalusel oma pott, sest osa väikelapsed kardab suurt WC-potti. Kuna lapsed ei ole kuni 2-eluaastani võimelised kontrollima ja valitsema urineerimisvajadust, mille määravad neuroloogilised signaalid, siis ei suuda lapsed eriti magamast tõustes kannatlikult järjekorras oodata. Lapsehoiuteenuse osutamiseks ei sobi kuivkäimlaga ruumid.

Paragrahvis 9 on sätestatud, et lapse päevakava määratakse kindlaks õigustatud isiku ja lapsehoidja vahelise kokkuleppe kohaselt, võttes arvesse lapse vanust ja lapsehoiu kestust päevas, arvestades koolieelse lasteasutuse lastele soovitud värskes õhus viibimise aega ning televiisori vaatamise piiranguid. Sotsiaalhoolekande seaduse § 12^b lg 5 kohaselt lähtub lapsehoidja oma töös lapsehoiuteenusele õigustatud isiku juhistest ning lapse huvidest. Lapsehoiuteenusele õigustatud isik ning lapsehoidja vahetavad teineteisega lapse hooldamisega seonduvat teavet.

Paragrahvis 10 on esitatud rakendussäte. Sarnaselt sotsiaalhoolekande seaduse § 48 lõikes 20 sätestatule peavad 01.01.2007.a seisuga tegutsevad lapsehoiuteenuse osutajad, kellel lapsehoiuteenuse osutamine on põhikirjaline või -määruseline tegevus, viima teenuse käesoleva määruse nõuetega vastavaks hiljemalt 01.07.2007.a, kuna selleks ajahetkeks peavad nad täitma ka tegevusloa omamise nõude. Paragrahvis 5 sätestatud riskianalüüsi läbi viimist nõutakse kohustuslikult 1. juuliks 2008. Siiski peab teenus peab olema ohutu ka selle kuupäevani, sest teenuse osutaja vastutab teenuse ohutuse eest vastavalt toote ja teenuse ohutuse seadusele.

IV Määruse eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidus ei ole õigusaktidega kehtestatud nõudeid lapsehoiuteenusele. Teenuste vaba liikumine on üks EL-i neljast põhivabadusest ja selle ühtseks reguleerimiseks on ELis ettevalmistatud teenuste vaba liikumise raamdirektiiv 2006/123/EÜ, 12. detsember 2006, teenuste kohta siseturul. Kuid see direktiiv ei hõlma sotsiaalteenuseid, mida riik või riigi volitatud teenuseosutajad või riigi tunnustatud heategevusorganisatsioonid osutavad elamuehituse, lastehoolduse ning puudustkannatavate perede ja isikute toetamise valdkondades riiklikul, piirkondlikul või kohalikul tasandil. Direktiivis ei käsitleta nõudeid, mis on seostud avalikest vahenditest rahastamise saamisega ja kvaliteedinõuded, mida tuleb järgida sotsiaalteenuste puhul.

Käesoleval ajal on liikmesriikides lastehooldusele erinevad regulatsioonid, kas standarditena või pädevate asutuste tegevusjuhistena. Lapsehoiuteenusele (kogu päeva lapsehoid, osa päeva lapsehoid, koolijärgne lapsehoid, mängutoad) on Inglismaal kehtestatud 14 standardit nagu hooldus, arendamine ja mäng, füüsiline keskkond, ohutus, tervis jt.

V Määruse mõjud

Lapsehoiuteenus (päevahoid, osaline päevahoid, ajutine ööpäevane hooldus jm) on lapse seadusliku esindaja või hooldaja toimetulekut, puhkamist või töötamist toetav teenus, mis peab tagama ka lastele ohutud ja võrdväärsed tingimused koolieelsete lasteasutustega. Lapsehoiuteenusele nõuete kehtestamisega suunatakse lapsehoiuteenuse osutajat ise tegema riski hindamist ja otsustama, kas lapsehoidja suudab lapse turvalisuse tagada järelevalvega või tuleb rakendada täiendavaid ehituslikke ja tehnilisi meetmeid teenuse ohutuse tagamiseks. Nõuded on aluseks lapsehoidjate kutsealasel koolitusel ja peaks kaasa aitama ka elanikkonna teadlikkuse tõstmisele ning lastega juhtuvate vigastuste ja mürgistuste ennetamisele. Määrusega on sätestatud miinimumnõuded laste kaitseks ning lapse parimaid huve silmas pidades, tagades selle kaudu tegevusloaga teenuse osutajatelt vähemalt miinimumnõuetele vastamist ning muutes lapsehoiuteenuse osutamist turvalisemaks.

VI Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Tervisekaitsenõuete täitmiseks vajaminevad kulud olenevad ruumi seisundist ja tehnovarustuse tasemest, vajalikest meetmetest ja valikutest, mille teeb lapsehoiuteenuse osutaja, kuid orienteeruvalt on need kulud kuni 120 000 – 150 000 krooni. Kui teenust hakatakse osutama nt kortermajas või elamus, mis ei vaja renoveerimist ega sisustamist, võivad kulutused olla üksnes turvameetmete rakendamiseks, radooniuuringuks ning mitte üle 2000 krooni.

Käesoleva määruse nõuetele vastavusse viimisel võivad uut tegevust alustaval lapsehoiuteenuse osutajal tekkida järgmised kulutused (kroonides):

20 m ² ruumi renoveerimine	80 000
joogivee süvaanalüüs tarbimisel üle 100 m ³ iga 10 aasta järel	11 000
radooniuuring	1 000
turvameetmed	1 000
sisustus	30 000
Kokku	123 000 krooni

VII Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, välja arvatud § 5 sätestatud riskianalüüs, mille läbiviimise tähtpäevaks on 1. juuli 2008.

VIII Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastati e-Õiguse süsteemi kaudu ministeeriumidega ja saadeti arvamuse avaldamiseks Tervisekaitseinspeksioonile ning Lapsehoidjate Kutseliidule. Märkuste arvestamise ja mitteamvestamise põhjendused on esitatud seletuskirja lisan.

Ivi Normet
Tervishoiu asekanstler